

Wyczerpywanie się dużej imigracji ludnościowej do NRF coraz bardziej przejawia się poza tym w kurczeniu wewnętrznego rynku zbytu. W latach ubiegłych silny potencjalny popyt wewnętrzny wyrażał się w dużej skłonności do konsumpcji, co oznaczało równocześnie, że tylko mała część dochodów ludności przeznaczana była na oszczędności. Od kilku lat sytuacja w tym zakresie zaczęła się radykalnie zmieniać. Silnie wzrasta skłonność do oszczędności, a popyt wewnętrzny zaczyna się kurczyć. Spowodowało to wprawdzie stabilizację cen w 1959 r., ale równocześnie był to bez wątpienia czynnik stanowiący poważną zaporę dla aktywniejszej działalności gospodarczej w przyszłości. Mimo więc pozorów zrównoważonej sytuacji gospodarczej w NRF w 1959 r., istnieją w niej słabe punkty, które mogą okazać się bardzo kłopotliwe dla kierowników życia gospodarczego Niemiec zachodnich.

Zdzisław Nowak

O SYTUACJI W POLONISTYCE CZECHOSŁOWACKIEJ

Współczesna polonistyka czechosłowacka, której powojenne osiągnięcia były przedmiotem kilkakrotnych omówień, głównie na łamach prasy czeskiej¹, znajduje się w stadium dalszego pomyślnego i żywego rozwoju, wzbogacając się rokrocznie nowymi, cennymi publikacjami. Prace polonistów czeskich, obok wartości czysto naukowych, posiadają niejednokrotnie walory popularyzatorskie, sprzyjające — przy równoczesnej znacznej liczbie tłumaczeń z dawnej i nowej literatury polskiej — bliższemu poznawaniu przez społeczeństwo czeskie polskich tradycji kulturalnych, a zwłaszcza bogatego polskiego dorobku literackiego.

Studia i prace polonistyczne w Czechosłowacji skupiają się dziś w czterech ośrodkach naukowych: praskim, berneńskim, ołomunieckim i opawskim. Na terenie Słowacji zainteresowanie nimi jest słabsze².

Prace polonistyczne w Pradze prowadzone są głównie w ramach badań Katedry Sławistyki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Karola (*Katedra slavistiky filosofické fakulty Karlovy university*) oraz w sekcji polonistycznej Instytutu Słowiańskiego Czechosłowackiej Akademii Nauk (*Slovanský ústav ČSAV*), w oparciu o olbrzymie zbiory biblioteczne i archiwalne, a wśród nich o księgozbiór Biblioteki Słowiańskiej (*Slovanská knihovna*), w której dział polski liczy 60 tys. opracowanych woluminów³.

Tradycje polonistyki praskiej sięgające schyłku XVIII stulecia i polskich zainteresowań Josefa Dobrovskiego, kontynuowane w połowie XIX w. przez wybitnych poetów i uczonych: Františka Ladislava Čelakovskiego i Jana Pravoslava Koubka, pierwszych czeskich profesorów języka i literatury polskiej, a następnie w szerszych ramach badań sławistycznych w pracach i wykładach Jana Máchala, Jiřego Polívki i in., stały się szczególnie żywe od czasu objęcia Katedry Języka i Literatury Polskiej w r. 1923 przez prof. Mariana Szyjkowskiego, przez 30 lat wykładowcy i wychowawcy czeskich polonistów, autora trzytomowego, podstawowego dla badań polono-—bohemistycznych dzieła „Polská účast v českém národním obrození”.

¹ Do najnowszych omówień należą: V. Běhounek, Průvodce slovanskými literaturami, „Slovanský přehled“ 1958, s. 23—4 (o zbiorze „Co číst z literatur slovanských?“); J. Kurza, Co připravuje Filosofická fakulta Brněnské university, tamże s. 185—6; L. Reháčka, Slavistika na Karlově universitě v Praze, tamże s. 66—7; tegoż: Slavistický sborník pražské university, tamże 1959 s. 260; S. Wollmana, Poslání a úkoly Slovanského ústavu ČSAV, tamże 1958, s. 27—8.

² W badaniach sławistycznych głównie miejsce zajmuje tam rusycystyka.

³ Ostatnio pracownicy Biblioteki Słowiańskiej w Pradze wykonali pozytywne zestawienie bibliograficzne osobnych przekładów M. Konopnickiej na język czeski i słowacki oraz czeskich i słowackich opracowań jej twórczości (druki zwarte i artykuły w czasopismach), i przestali je do Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie.

Uczniem zmarłego w r. 1952 prof. Szyjkowskiego jest najwybitniejszy dziś polonista czeski — historyk literatury, członek korespondent ČSAV, profesor Uniwersytetu Karola, obecnie pracownik naukowy Instytutu Słowiańskiego, Karel Krejčí. Prof. Krejčí jest autorem sześciu polonistycznych publikacji książkowych, z których dwie miały następne wydania, a jedną przełożono na język niemiecki, 31 artykułów z zakresu polonistyki, zamieszczonych w czasopismach naukowych, wydawnictwach ciągłych i zbiorowych, 25 przedmów i posłowi do czeskich przekładów z literatury polskiej, nekrologów I. Chrzanowskiego, J. Gołąbka, M. Szyjkowskiego i in., a ponadto szeregu prac i artykułów z dziedziny slawistyki porównawczej, nauki o literaturze i historii slawistyki, rozpraw z zakresu czystej bohemistyki, recenzji i artykułów publicystycznych. Aktywny jest również udział K. Krejčego w pracach naukowych prowadzonych w Polsce, co wyraziło się m. in. w jego czynnym uczestnictwie w sześciu zjazdach i sesjach naukowych, ostatnio w Warszawie w czasie sesji mickiewiczowskiej w r. 1956, a w minionym roku w międzynarodowej konferencji poświęconej twórczości Juliusza Słowackiego. Zainteresowania prof. Krejčego wiążą się przede wszystkim z literaturą polską epoki romantyzmu i jej wpływem na literaturę czeską, z niemiejszym jednak pożytkiem i wybitnymi osiągnięciami prowadzi on intensywne badania nad starszą literaturą polską i piśmiennictwem lat późniejszych. O znacznej chronologicznej rozpiętości studiów polonistycznych K. Krejčego świadczą dowodnie jego powojenne publikacje książkowe: monografia K. Bartłomieju Paprockim, druga edycja książki o literaturze polskiej okresu rewolucji 1905 r., wydana w roku jubileuszowym monografia poświęcona J. Słowackiemu, dzieje literatury polskiej — największe z dotychczasowych dzieł polonistycznych, bardzo dodatnio ocenione przez krytykę polską, wreszcie dwukrotna edycja wstępu do polskich dzieł i kultury⁴. W ostatnich latach w artykułach polonistycznych i porównawczych Krejčego przeważa problematyka romantyczna, a zwłaszcza — w związku z obchodami rocznicowymi Mickiewicza i Słowackiego — studia nad twórczością obu poetów. Z zakresu komparatystyki literackiej jedną z ostatnich jego prac jest rozprawa o klasycyzmie i sentymentalizmie w literaturach wschodnich i zachodnich Słowian, przygotowana na IV Międzynarodowy Zjazd Slawistów w Moskwie w r. 1958⁵. Szereg napisanych już wcześniej przez K. Krejčego w okresie przed- i powojennym przedmów i posłowi do czeskich przekładów z literatury polskiej wzbogaciły świeżo trzy nowe: do „Popiołów” S. Żeromskiego, „Quo vadis” H. Sienkiewicza oraz „Nocy i dni” M. Dąbrowskiej.

W Instytucie Słowiańskim w Pradze w ramach badań nad literaturami słowiańskimi zajmują się literaturą polską — obok prof. Krejčego — dwaj inni samodzielni pracownicy naukowscy: członek-korespondent ČSAV, prof. Frank Wollman i dyrektor Instytutu Słowiańskiego, członek-korespondent ČSAV, prof. Julius Dolanský, autor pracy „Tysiąc lat naszych stosunków z Polską”, a ostatnio artykułu o echał mesjanizmu polskiego w literaturze czeskiej⁶.

Do młodszych pracowników naukowych Instytutu historyków literatury — polonistów należą Antonín Měšťan i Jiří Bečka.

A. Měšťan zajmuje się przede wszystkim dawnymi związkami kulturalnymi polsko-czeskimi, choć zainteresowania swe kieruje również ku najnowszej literaturze

⁴ K. Krejčí, Bartoloměj Paprocki z Hlohola a Paprocké Vůle, Praha 1946; tenże Polska literatura ve virech revoluce, Praha 1949; tenże, Julius Słowacki, polský básník revolucionář, Praha 1949; tenże, Dějiny polské literatury, Praha 1953; tenże, Společensko-hospodářské základy polské literatury, Praha 1951 oraz wyd. 2. pt. Úvod do dějin a kultury Polska, Praha 1958.

⁵ K. Krejčí, Klasicismus a sentimentalismus v literaturách východních a západních Slovanů (w zbiorze „Československé přednášky pro IV mezinárodní sjezd slavistů v Moskvě“, s. 285—309), Praha 1958.

⁶ J. Dolanský, Echa mesjanizmu polskiego w literaturze czeskiej (w zbiorze „Adam Mickiewicz. 1855—1955“, s. 395—418), Wrocław-Warszawa 1958.

polskiej. Przedmiotem jego studiów nad starszymi kontaktami kulturalnymi czesko-polskimi jest stosunek J. A. Komenskigo do arian polskich. W najobszerniejszej z dotychczasowych swych prac, dysertacji kandydackiej „Polsko a Poláci v českém písemnictví XVI století”, Měšťan w czterech rozdziałach daje interesujący przegląd czeskich zainteresowań Polską i recepcji literatury polskiej w Czechach od końca XV w. aż po bitwę na Białej Górze (1620). Próbował również sił w przekładzie tłumacząc fragmenty Mickiewiczowskiej prozy. Ostatnio przygotował hasła z zakresu literatury polskiej do Małej encyklopedii, której wydanie przewidziane jest na r. 1961.

J. Bečka zajmuje się głównie recepcją literatury polskiej w Czechach i na Morawach w drugiej połowie XIX w., szczególnie zaś twórczością H. Sienkiewicza, którego przyjęcie na gruncie czeskim jest zjawiskiem wyjątkowym. Szeroki obraz czeskiej recepcji Sienkiewicza dał Bečka w pracy kandydackiej „Henryk Sienkiewicz v Čechách a na Moravě”. Kwestiom polskim poświęcił również sporo uwagi w przeznaczonym do tomu XXI poznańskiej „Slavii Occidentalis” artykule „Slovanské látky v Květech w letech 1879—1895”. Obecnie ma na warsztacie naukowym rzecz o czeskich odgłosach krakowskich uroczystości dla uczczenia 50-lecia pracy pisarskiej J. I. Kraszewskiego w r. 1879, oraz przygotowuje obszerniejszą pracę, w której zamierza przedstawić recepcję polskiej powieści historycznej na gruncie czeskim. W Sekcji Bibliograficznej Instytutu Słowiańskiego (Bibliografické oddělení SÚ) pracuje nad uzupełnianiem niezwykle już bogatych materiałów bibliograficznych polskich (przekłady książkowe oraz czasopiśmienne opracowania), pisząc również z tego zakresu recenzje.

W Sekcji Językowej Instytutu Słowiańskiego pracuje dr Karel Oliva, autor artykułu o czeskich przekładach Mickiewiczowskich „Dziadów”, rozmówek „Čech v Polsku” i wydanego w r. 1959 kieszonkowego słownika polsko-czeskiego i czesko-polskiego⁷. Obecnie K. Oliva przygotowuje obszerny dwutomowy słownik polsko-czeski, który ukaże się — z uwagi na rozmiary przedsięwzięcia — prawdopodobnie nie wcześniej jak w r. 1965.

Z historyków, pracujących w Instytucie Słowiańskim, zagadnieniem stosunków polsko-czeskich zajmują się: doc. Václav Žáček, autor źródłowej publikacji „Čechové a Poláci roku 1848”, dr Jaromír Mikulka i Jaroslav Valenta. J. Mikulka prowadzi badania nad dawnymi związkami polsko-czeskimi, a zwłaszcza nad kwestią: Jan Hus a Polska; V. Žáček, członek mieszanej Polsko-Czeskiej Komisji Historycznej, zajmuje się zagadnieniem stosunków polsko-czeskich w XIX w., a J. Valenta sprawą tychże stosunków w w. XX.

Drugim obok Instytutu Słowiańskiego centrum badań slawistycznych, a w ich ramach również polonistycznych, w Pradze jest Katedra Slawistyki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Karola, kierowana przez prof. Karla Horálka. Licznieją w niej reprezentowani poloniści-lingwiści, wśród których poczesne miejsce zajmuje prof. Antonín Dostál⁸.

Historią literatury polskiej i stosunkami literackimi polsko-czeskimi zajmuje się w Katedrze prawie wyłącznie dr Otakar Bartoš, autor kilku publikacji książkowych, kilkudziesięciu rozpraw i artykułów popularnonaukowych, w większości polonistycznych, oraz kilku przekładów z języka polskiego. Bartoš interesuje się głównie nowszą literaturą polską: dziewiętnastowieczną i dwudziestowieczną, przy czym szczególnie wiele uwagi i studiów poświęcił Mickiewiczowi. Pisał również o Słowackim, Fredrze, Sienkiewiczu, Wyspiańskim⁹, z pisarzy współczesnych o J. Andrzejewskim, S. Lemie, W. Żukrowskim, ostatnio o S. Dygacie, a także o współ-

⁷ K. Oliva, *Polsko-český, česko-polský kapesní slovník*, Praha 1959.

⁸ W slawistycznych studiach A. Dostála problematyka polska została najobszerniej potraktowana w pracy pt. „Vývoj duálu v slovanských jazycích, zvláště v polštině”, Praha 1954.

⁹ O. Bartoš, *Wyspiański na pražské scéně*, „Slovanský přehled” 1957, s. 321.

czesnej satyrze polskiej. Cennym przyczynkiem w badaniach nad polsko-czeską wzajemnością kulturalną jest dysertacja kandydacka Bartoša, „Adolf Černý — pěstitel česko-polské vzájemnosti”, w której przedstawia polonofilską i polonistyczną działalność Černego. daje zwięzłą charakterystykę jego polskich i czeskich współpracowników, kreśli portrety głównych tłumaczy z języka polskiego, opierając się przede wszystkim na nie opracowanym dotychczas materiale archiwalnym, a zwłaszcza na korespondencji i studium czasopism, niektóre dane biograficzne czerpiąc od członków rodziny A. Černego. Wybrane rozdziały tej pracy zostaną wydrukowane w „Pamiętniku Słowiańskim” O. Bartoš należy do rzędu tych — wspomnianych na wstępie — polonistów czeskich, którzy — nie ograniczając się wyłącznie do pracy naukowej — dążą równocześnie do przybliżenia czytelnikom czeskim literatury polskiej poprzez artykuły popularnonaukowe i aktualne informacje o polskim życiu literackim. Z tej tendencji powstały m. in. najnowsze jego prace, jak przystępnie napisany monograficzny szkic o Mickiewiczu, artykuł o nowym okresie polsko-czeskich stosunków kulturalnych, informacyjny przegląd czeskich przekładów z literatury polskiej od doby romantyzmu po czasy najnowsze, i w końcu omówienie ważniejszych wydarzeń literackich w Polsce w okresie po II wojnie światowej¹⁰. W najbliższych planach Bartoša leży opracowanie — wspólnie z A. Měšťanem — do r. 1961 scenariusza wystawy „Tysiąc lat czesko-polskich stosunków kulturalnych” oraz ujęcie tego tematu w formę książkową.

Spośród członków Katedry Sławistyki UK — językoznawców językiem polskim — oprócz prof. Dostála — zajmują się: dr Theodor Bešta, mgr Jan Petr, dr Luboš Řeháček i dr Iza Šaunová.

T. Bešta interesuje się głównie dialektologią i historią języka polskiego, przygotowując pracę „Z dziejów słowiańskich wpływów językowych na polszczyznę literacką” (S. Goszczyński, B. Zaleski, A. Malczewski, J. Słowacki), którą zamierza następnie rozszerzyć na „Kresowizmy w rozwoju polskiego języka poetyckiego”. Dalszym jego zamierzeniem jest napisanie obszernej rozprawy na temat: „Archaizmy, neologizmy i dialektyzmy w polskim języku literackim XIX wieku”. W ramach zajęć uniwersyteckich Bešta prowadzi praktyczną naukę języka polskiego oraz wykłady z zakresu dialektologii polskiej i gramatyki opisowej. W związku z tym powstał jego skrypt „Podstawy dialektologii polskiej” (1954), a w przygotowaniu jest podręcznik „Gramatyka języka polskiego”.

J. Petr, autor osobnej publikacji pt. Zaimek „každy” w historii i dialektach języka polskiego (1957) oraz szeregu artykułów, recenzji, sprawozdań i przyczynków zamieszczanych — podobnie jak i teksty gwarowe — w czasopiśmie polskich i czeskich, zajmował się również w swej dotychczasowej działalności naukowej niektórymi faktami z historii polsko-łużyckich kontaktów kulturalnych. Obecnie przygotowuje pracę kandydacką na temat: „Rozwój przymiotników w języku polskim”, planując na przyszłość opracowanie monografii z zakresu polskiej dialektologii historycznej, ze szczególnym uwzględnieniem zaimków.

L. Řeháček, prowadzący badania w dziedzinie porównawczej gramatyki słowiańskiej, głównie w zakresie składni, interesuje się przede wszystkim funkcjami syntaktycznymi polskiego bezokolicznika.

Praca naukowa I. Šaunovej wiąże się ściśle z działalnością dydaktyczną. Tym też celem służy jej najnowsza cenna publikacja „Jazyk polský, příručka pro vysoké školy”, która zyskała uznanie czeskich recenzentów — polonistów¹¹.

¹⁰ O. Bartoš, Adam Mickiewicz, Praha 1955; tenże, Nová doba československo-polských kulturních styků, „Nové Polsko“ 1959 č. 3/4, s. 20—21; tenże, Polská literatura (w zbiorze „Co číst z literatur slovanských?”, s. 95—116), Praha 1957; tenże, Polská literatura (w książce „Evropské literatury“, 1945—1958, „Malá moderní encyklopedie“, sv. 12 s. 62—74), Praha 1959.

¹¹ I. Šaunová, Jazyk polský, příručka pro vysoké školy, Praha 1958. — Rec.: T. Bešta, „Slavia“ 1959, s. 405—7; K. Krejčí, Nové významné dílo polonistické, „Slovanský přehled“ 1959, s. 127; B. Téma, „Slezský sborník“ 1959, s. 391—2.

Z historyków literatury, nie związanych z Katedrą Sławistyki, ale uprawiających polonistykę, wymienić należy Bořivoja Křemenáka, autora przedmów do czeskich tłumaczeń J. Korzeniowskiego i I. Krasieckiego, artykułów, recenzji i sprawozdań w czeskich czasopiśmie sławistycznych i literackich, pracującego obecnie nad przedstawieniem recepcji Bolesława Prusa w Czechach.

Trzeba również wspomnieć o polonistycznej działalności Josefa Rumlera, tłumacza i krytyka literackiego, autora postłowi do czeskich przekładów M. Dąbrowskiej, A. Rudnickiego i J. Iwaszkiewicza.

Wartościową pomocą w pracy badawczej nad polsko-czeską wzajemnością kulturalną lat powojennych był wydany w r. 1954 drugi zeszyt specjalny „Bibliograficznego katalogu ČSR — Česká kniha pn. Polsko Bibliografický ukazatel literatury”, opracowany przez Josefa Blehę i Jaroslava Kuncu, w którym zebrano i systematycznie zestawiono osobne przekłady z języka polskiego na język czeski oraz prace i artykuły czeskie dotyczące Polski z lat 1945—1954. Godnym zanotowania jest fakt, że dyrektor Biblioteki Narodowej (*Národní knihovna*), dr J. Kunc, opracował już — jako kontynuację tegoż zeszytu — analogiczny wykaz bibliograficzny, obejmujący lata następne, aż do końca października 1959 r. Wyjdzie on — tak jak poprzedni — jako zeszyt dodatkowy „B. k. ČSR. České knihy”.

Podobnie jak naukowcy prasy, ożywioną działalność naukową w zakresie badań polonistycznych przejawiają pracownicy ośrodków morawskich w Bernie i w Olomuńcu.

W środowisku berneńskim prace polonistyczne prowadzone są w Filii Instytutu Słowiańskiego ČSAV (*Pobočka Slovanského ústavu ČSAV*) oraz na Wydziale Filozoficznym tamtejszego uniwersytetu (*Filosofická fakulta brněnské university*), gdzie skupiają się głównie w Katedrze Sławistyki i Językoznawstwa Indoeuropejskiego (*Katedra slavistiky a indoevropského jazykozpytu*).

W ramach badań berneńskiej Filii Instytutu Słowiańskiego studia polonistyczne prowadzi przede wszystkim historyk prof. Josef Macůrek, autor pracy o dziejach narodu polskiego¹², opartej na bogatych materiałach źródłowych, zajmujący się zwłaszcza związkami czesko-polskimi w epoce feudalizmu, oraz dr Milan Kudělka, historyk literatury, redaktor niezwykle cennej dwutomowej publikacji pt. „Česko-polský sborník vědeckých prací”, którego szczególnie absorbują stosunki kulturalne polsko-czeskie w początkach czeskiego odrodzenia narodowego. Problematyce tej na terenie śląskim poświęcił swoją pracę kandydacką „L. J. Šeršník”, wydana w roku 1957.

Obecnie naczelnym zadaniem berneńskiej Filii w zakresie prac polonistycznych jest zbiorowe opracowanie i przedstawienie rozwoju stosunków polsko-czeskich w dziedzinie historii i historii literatury. Inicjatywa ta zasługuje na najwyższe uznanie. Praca będzie podzielona na dwie części: materiałową (wybór dokumentów) i syntetyczną. W części źródłowej zamieszczone zostaną wybrane dokumenty dotyczące związków polsko-czeskich, i to nie tylko ze znanego dotychczas materiału, lecz przede wszystkim z materiału nowego, którego gromadzenie postępuje szybko naprzód. Część syntetyczna przygotowywanej pracy podzielona jest na trzy tomy: tom pierwszy obejmie rozwój stosunków polsko-czeskich od czasów najdawniejszych do połowy XVIII w., tom drugi — od połowy w. XVIII do końca trzeciej ćwierci XIX stulecia i wreszcie tom trzeci — ostatnie ćwierćwiecze XIX i pierwszą połowę XX w. do końca II wojny światowej (1945). Zadaniem podjętej przez berneńską Filię pracy jest nie tylko uzupełnienie dotychczas znanego materiału, traktującego o stosunkach polsko-czeskich, lecz przede wszystkim szczegółowe i wyczerpujące jego objaśnienie i skomentowanie oraz podkreślenie znaczenia i roli, jaką przedstawia. Zamierzeniem autorów, którzy we wspomnianej pracy konsekwentnie będą

¹² J. Macůrek, *Dějiny polského národa*, Praha 1948.

stosowali metodę materializmu historycznego, jest ukazanie stosunków polsko-czeskich jako fragmentu związków czesko-słowiańskich i określenie ich miejsca w historycznym rozwoju obu narodów: czeskiego i polskiego. Przewiduje się, że tom pierwszy wydawnictwa, którego brak dotkliwie dawał się odczuć i którego nie mogła już zaspokoić wydana w pierwszych latach po wojnie praca zbiorowa polskich autorów pt. „Polska-Czechy. Dziesięć wieków sąsiedztwa”, ukończony zostanie w r. 1962, a tom drugi w r. 1963.

Pracownicy Filii zamierzają też w najbliższych latach dokończyć pracę o polsko-czeskich stosunkach handlowych do połowy XVI w., a w setną rocznicę śmierci P. J. Šafaříka, tj. na rok 1961, przygotowują studium o recepcji jego dzieła w Polsce. W zakresie problematyki językoznawczej członkowie berneńskiej Filii Instytutu Słowiańskiego przywiązują największą wagę do wydania — wspólnie z naukowcami polskimi — „Biblii królowej Zofii”.

Drugim punktem badań polonistycznych w Bernie jest Wydział Filozoficzny Uniwersytetu. Badania nad literaturą polską prowadzi w nim dr Jiří Krystýnek, mgr Jarmil Pelikán, mgr Zdeněk Smejkal i dr Mečislav Krhoun, przy czym Z. Smejkal, przez 6 lat lektor języka czeskiego na uniwersytetach polskich, najpierw w Poznaniu, później w Warszawie, autor „Rozmówek czeskich”, prowadzi również studia nad językiem polskim i jest w uniwersytecie berneńskim tegoż języka lektorem.

J. Krystýnek, żywo interesujący się kwestią regionalizmu w literaturze, kończy obecnie rozprawę kandydacką o polskich wpływach w literaturze czeskiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego, a zwłaszcza w latach dwudziestych. W następnej, najbliższej z kolei pracy, zajmie się sprawą regionalizmu w literaturach słowiańskich, szczególnie w polskiej i czeskiej. Do tego tematu, który zamierza opracować w latach 1960—1961, wyzyska przede wszystkim materiał z pogranicznego polsko-czeskiego obszaru śląskiego.

J. Pelikán ma na ukończeniu pracę kandydacką o początkach kultu Juliusza Słowackiego. Równocześnie pracuje nad recepcją J. Słowackiego w Czechach oraz przygotowuje rozprawę o polskiej krytyce literackiej w l. 1818—1830. Pracę tę, jak i temat „Słowacki w Czechach”, ma zamiar ukończyć do roku 1962.

Zainteresowania M. Krhouna skupiają się głównie na zagadnieniach przekładów z literatury polskiej na język czeski.

Slawistą-lingwistą na Wydziale jest dr Jaroslav Bauer, uprawiający jako przedmiot swych studiów język polski i bułgarski.

Drugim ośrodkiem wiedzy polonistycznej na Morawach jest Olomuniec. Wydział Filozoficzny Uniwersytetu im. Fr. Palackiego (*Filosofická fakulta Palackého university*) skupia ambitny zespół młodych polonistów-historyków literatury i językoznawców, którzy mają już poważny dorobek naukowy.

Tak np. działalność publikacyjną dr Hany Jechovéj, historyka literatury i znanej tłumaczki z języka polskiego, wydała w r. 1959 plon w postaci jedenastu pozycji, składających się z artykułów, recenzji, posłowi do utworów przełożonych z literatury polskiej, sprawozdań, zestawień bibliograficznych i przekładów. W minionym roku Jechová opublikowała fragment przełożonego przez siebie niedawno „Kordiana” Słowackiego, poety, który wydaje się być najbliższy jej naukowym i translatorskim zainteresowaniom. Z dużym pożytkiem zajmuje się również — oprócz literatury romantycznej — późniejszymi dziejami literatury polskiej, zwłaszcza okresem Młodej Polski, sięgając też do doby najnowszej, czego dowodem są m. in. dwa ostatnie jej tłumaczenia J. Iwaszkiewicza¹³. Tematem swej pracy kandydackiej „Ohlas Słowackého v období Mladé Polsky”, ocenionej b. dodatnio, zwraca się znów

¹³ Návrat Proserpinin, Světová literatura 2, Praha 1959 oraz Benátské krajky (oddane do druku w SNKLHU, ukaza się w r. 1960)

ku twórczości wielkiego polskiego romantyka i jej echem w okresie neoromantyzmu. Większość prac Jechovej, które zostaną opublikowane lub wykonane w roku bieżącym, wiąże się również ze Słowackim¹⁴. Ponadto przygotowuje na mającą się odbyć we wrześniu br., konferencję poświęconą Marii Konopnickiej, referat „M. Konopnicka i czeska publicystyka” oraz dla „Języka Polskiego” omówienie czeskich prac polonistycznych w latach 1957—1959.

Dr Jan Korzenny, autor kilkunastu artykułów, omówień powojennego dorobku przekładowego z literatury polskiej na język czeski i z czeskiej na język polski, zestawienia poloników czechosłowackich w latach 1945—1955, sprawozdań naukowych i współautor zespołowo opracowanych podręczników języka polskiego dla polskich szkół w Czechosłowacji, za główny przedmiot swych studiów obrał recepcję dramatu polskiego w Czechach w w. XIX, a zwłaszcza w drugiej jego połowie. Temu też zagadnieniu poświęcona jest większość już napisanych oraz przewidzianych do druku na rok bieżący artykułów Korzennego, a także jego praca kandydacka¹⁵. Ponadto zamierza on w tym roku ogłosić artykuły: „M. Konopnicka w Czechach” i „E. Orzeszkowa w Czechach”, oraz — kontynuując bibliografię powojennych poloników czechosłowackich — zamieścić w „Pamiętniku Słowiańskim” dalszy jej ciąg za lata 1956—1960. W następnych latach zamierza opublikować obszerną, składającą się z sześciu rozdziałów rozprawę o stosunkach teatralnych czesko-polskich w drugiej połowie XIX w., nad którą praca dobiega już końca i w której wykorzystuje nie znaną dotychczas korespondencję literatów i dramaturgów polskich z dyrekcją Teatru Narodowego (*Národní divadlo*) w Pradze oraz zajmuje się sprawą udziału sztuk polskich w repertuarze czeskich zespołów amatorskich.

Mgr Dobroslava Bergová, współautorka wydanego wspólnie z Henrykiem Batorskim w r. 1959 „Kieszonkowego słownika czesko-polskiego i polsko-czeskiego”, zajmuje się literaturą i językiem polskim. Obecnie zespół pracowników Katedry Filologii Słowiańskiej uniwersytetu w Olomuńcu (*Katedra slovanské filologie PU*) przygotowuje kieszonkowy słownik czesko-polski, przeznaczony do użytku polskich szkół podstawowych, zawodowych i dwóch szkół średnich jedenastoletnich na terenie Czechosłowacji, zamieszkałym przez ludność polską.

Dr Jiří Damborský specjalizuje się w studiach nad współczesnym językiem polskim i nad gramatyką historyczną języka polskiego. W r. 1959 ogłosił dwa artykuły: „(Po)winien v dnešní polštině” oraz „K tzv. přičestí minulému činnému v polštině”¹⁶; ponadto oddał do druku pracę pt. Znaczenie krótkich form przymiotników we współczesnym języku polskim¹⁷.

Na rok 1961 przewiduje publikację trzech artykułów, w tym jednego, omawiającego dialekt kaszubski. Na podstawie porównawczej, przede wszystkim opierając się na materiale językowym czeskim i ukraińskim, przygotowuje pracę kandydacką na temat: „L-ová přičestí v polštině”, którą ukończy w tym roku. Damborský jest autorem lub współautorem 9 podręczników dla szkół w Czechosłowacji z polskim językiem nauczania, w tym 6 podręczników języka polskiego.

Czynność publikacyjna Bedřicha Témy, polonisty-językoznawcy, zaznaczyła się w roku ubiegłym dwoma artykułami, w których zajął się mową polskich studentów z Cieszyńskiego. Jedną z recenzji napisaną w tymże roku, dotyczącą „Česko-polského a polsko-českého technického slovníku”, przeznaczył do 4 numeru „Slezského sborníka” z r. 1959. Na warsztacie ma cztery dalsze prace, w których przeważnie zajmuje się zagadnieniem slangu studenckiego.

¹⁴ „Słowacki i czeska literatura lat dziewięćdziesiątych”, (dla „Przeglądu Humanistycznego”); „Básnické obrazy Słowackého”, a także „Zpráva o mezinárodní konferenci věnované dlu J. Słowackého” (dla „Slavii”).

¹⁵ „Michał Bałucki w Czechach”.

¹⁶ Oba w „Sborníku Vysoké školy pedagogické v Olomouci” [Ser.] Jazyk a literatura.

¹⁷ W „Sborníku Palackého university” 1960.

Lektorem języka polskiego w uniwersytecie ołomunieckim jest Krystyna Lancová.

Na czeskim Śląsku ośrodek badań polonistycznych mieści się w Instytucie Śląskim Czechosłowackiej Akademii Nauk (*Slezský ústav ČSAV*) w Opawie, gdzie zagadnieniem stosunków polsko-czeskich, zwłaszcza w obrębie Śląska, zajmują się przede wszystkim historycy, a także historycy literatury i językoznawcy. Pracują tu m. in.: historyk literatury doc. Alois Sivek oraz historyk dr Andělín Grobelný, autor wydanej w r. 1958 pracy „Češi a Poláci ve Slezsku v letech 1848—1867”. Z prac przygotowywanych obecnie przez członków Instytutu na uwagę zasługuje rzecz o odgłosach powstania kościuszkowskiego na Morawach i na Śląsku, o politycznym i społecznym ucisku emigrującej na pruski Śląsk ludności słowiańskiej i o związkach handlowych Komory cieszyńskiej z Galicją i Bukowiną. Przygotowuje się również studium materiałowe o stosunkach polsko-czeskich w okresie powstania stanów czeskich (1618—1620). Najwięcej uwagi pracownicy Instytutu poświęcają sprawie współżycia Polaków i Czechów w okresie kapitalizmu. Z dalszych prac badawczych prowadzonych w Opawie wymienić należy przygotowywaną edycję korespondencji Józefa Lompy z J. E. Purkyněm, która — podobnie jak kilka innych prac w mniejszym lub większym stopniu zahaczających o sprawy polskie — ukaże się w ciągu najbliższego półroczia. W działalności opawskiego Instytutu odnotować należy jego szeroko rozbudowane kontakty naukowe z wieloma instytucjami naukowymi w Polsce, polegające przede wszystkim na wymianie publikacji i czasopism oraz na recenzowaniu poloników i polskich silesiaków. Instytut dąży zwłaszcza do ścisłej współpracy z katowickim Śląskim Instytutem Naukowym i z Instytutem Śląskim w Opolu m. in. przez organizowanie wspólnych konferencji naukowych. Organ Instytutu, kwartalnik „Slezský sborník” przynosi więcej sprawozdań i recenzji polskich wydawnictw niż jakiegokolwiek inne pismo wychodzące w Czechosłowacji.

Po śmierci dra Josefa Bánskiego¹⁸, autora wykazu wybranych tłumaczeń z literatury polskiej na język słowacki, ujętego w formę rozumowanej bibliografii zalecającej pn. „Co čítať z poľskej literatúry v slovenčine?” (Výberový zoznam), przygotowanej z okazji setnej rocznicy śmierci A. Mickiewicza bibliografii „Slovenské mickiewicziana” a także pomieszczonego we wspomnianym już wcześniej „Czesko-polskim zbiorze prac naukowych” artykułu „Roman Zawiliński a Slovensko” — literaturą polską spośród badaczy słowackich zajmuje się dziś wyłącznie dr Rudo Brtáň. Tłumaczami słowackimi, przejawiającymi głębsze zainteresowanie piśmiennictwem polskim, są: Ján Sedláč, Vojtech Mihálik, Miro Procházka i in. Na uniwersytecie bratysławskim prowadzi się jedynie praktyczną naukę polszczyzny. Z najnowszych wydawnictw słowackich o charakterze podręcznym, przeznaczonych do nauki języka polskiego, wskazać należy pożyteczną pracę słowacko-polskiej spółki autorskiej: F. Buffy oraz A. i Z. Sobierajskich „Konverzačná príručka poľštiny”, wydaną w Martinie w r. 1958.

W zakończeniu przeglądu ważniejszych wydarzeń w polonistyce czechosłowackiej lat ostatnich oraz jej planów na najbliższą przyszłość wypada zaznaczyć, że w intencji autorów miał on posiadać charakter wyłącznie informacyjny z całkowitym prawie pominięciem elementu oceniającego, m. in. z uwagi na szczupłe ramy artykułu. Informacje w nim podane będą miały — być może — i tę praktyczną zaletę, że pozwolą uniknąć naukowcom polskim ewentualnego dublowania tematów, będących już w opracowaniu ich czeskich kolegów. Satysfakcja autorów będzie jednak dopiero wtedy zupełna, jeśli omówienie ich stanie się podniętą do pogłębienia polsko-czeskiej współpracy w zakresie studiów polonistycznych.

Otakar Bartoš, Jan Dutkowski

¹⁸ J. Bánský zginął tragicznie w katastrofie lotniczej 18 I 1956.